



ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)  
14 maiu st. v.  
26 maiu st. n.

*Ese în fiecare duminică.*  
Redacțiunea :  
Strada principală 375 a.

Nr. 20.

ANUL XXV.  
1889.

Prețul pe un an 10 fl.  
Pe  $\frac{1}{2}$  de an 5 fl.; pe  $\frac{1}{4}$   
de an 2 fl. 70 cr.  
Pentru România pe an 25 lei.

## Moștenitorul tronului român.

Regele Carol I al României neavând următor direct, cu consimțământul corpurilor legiuitoare s'a regulat încă mai de mult succesiunea la tron.

Conform constituțiunii, moștenitorul avea să fie fratele regelui Carol, principele Leopold; dar acesta renunță; asemenea renunță și fiul mai mare al acestuia, principele ereditar Vilhelm; astfel moștenitorul tronului român fu proclamat, fiul al doile al principelui Leopold, principele Ferdinand, carele primi.

Îndată-ce s'a regulat succesiunea, presumpțivul moștenitor, care își făcea studiile în Germania, obțină și un profesor de limba română, în persoana dlui profesor Panu, care produse apoi rezultatul cel mai îmbucurător.

Încheiându-și studiile, principele Ferdinand plecă la București, spre a-și ocupa locul ce-i destinase constituția României, și sosi acolo în 1 maiu n., întâmpinat cu bucurie de toate păturile societății române.

Speranțele politice, care se fundeză pe viitor și pe lealitatea cătră dinastia regelui Carol, se manifestară acum cu elocvență simpatică și solemnă. Intemeierea sentimentului monarhic și dñastic în România, este datorită fără îndoială educațiunii politice, pe care niște oameni de stat înțelepți o au putut-o câștiga în experiența acestui ultim sfert de secol.

Principalul merit înse revine mai înainte de toate regelui Carol însuși, care, prin răbdarea și priceputa dibăcie a sa, a ajuns în un spațiu de timp relativ scurt, a înălțat țera, ale cărei destine i-au fost incredințate, la nivelul unui stat ce se va con-

sidera de acum înainte ca având o importanță mijlocie în familia individualităților politice cu cultură orientală. O politică concretă și reală, înțeleptă și răbdătoare, a fondat pe Dunărea de jos o ordine de lucruri ale cărei fructe se ved mai cu deosebire în creațiunea acelei armate, care, în ultimul rebel din Turcia, a putut, cu atâta onoare, să aducă ajutor armatei ruse la Plevna.

Presumpțivul moștenitor al tronului român, principele Ferdinand, este născut la 24 august 1865, deci peste câteva luni va implini etatea de 24 ani. De-acuma înainte va ședé 'n România și nu peste mult are să se însore cu o princesă din o familie domnitore. Biografia lui începe de-acuma înainte.



PRINCIPELE FERDINAND DE HOHENZOLLERN.

Stabilirea junei odrazle a puternicei familii domnitore de Hohenzollern în România are să fie un punct însemnat în istoria acestei țeri. Dorim ca stabilirea acesta să fie de bun augur pentru tinerul stat român, care în scurt timp a realizat progrese atât de admirabile pe toate terenurile!

## In sneuriș.

(Novelă)

(Incheiere)

Și se apropiau tot mai mult de sat cu vorba și cu dorul. În sfârșit prinseră a zări casele satului printre copaci, una câte una, așa tot mai departe, până ce sta tot satul întins înaintea ochilor lor. Fumul eșii din ogéguri întei mai gros, apoi mai subțire și respirat, până ce se perdeau în înălțimea văzduhului.

— Cât de vesel îi pe-aici, — grăi Măriora eșind din pădure, — eu una numai în pădure aș sta.

— Vesel, — dice el oftând, — inse ce folos: mie îmi pare, că toate gelesc împreună cu mine, până și paserea, ce cântă pe crengi îmi pare că jăleşce, cântecul ei îi pentru mine un cântec duios: jelea mi se mărește numai cât mai tare prin acesta.

Ea tăcea. Ascultă. El se uită la densa, poate i-ar da vr'un sfat orecare, ce l'ar mai mângăia.

— Dar bine, tu Măriora! tu taci, spune-mi dară ce să fac: Ilenuța-i rece ca ghița, ea nu me bagă 'n sémă, și eu me pierd de dorul ei, me usuc pe picioare.

— Lasă, lasă Păunel! nu te supără, ea numai se face, dar de gândit, gândește numai la tine: înima-mi spune, ea-i rece, dar deprins trebuie să fii la recela ei. Așa i firea și dintr'a ei nu-i scôte-o. Pote doră cu vreme, p'ncetu ș-a schimbă firea ș-a deveni mai veselă, mai vioue.

— De-ar fi așa, — dice el din nou oftând, — dar nu știu de.

Ei ajung.

— Nu-ți lua toate 'n cap, c'a fi bine, — i dă ea apucând spre casa ei.

\*\*\*

— Am adus smeură, mamă!

— Bine băete, — dise Maranda, — pune-o 'n dulap.

Păunel o pune și vra să iasă afară.

— Da stă-i o țiră, nu te grăbi: ești trudit, — grăi Rêul.

— Me duc tată! me duc să grijesc de vite: i sēră, — dise Păunel.

El iese. Rêul desfăcă papușoiu. Grăunțele săriau în covată.

— Sermanu Păunel, — i dă el, — el îi harnic și bun ca mierea.

— Da, — dise Maranda, — el îi bun, de l'am vedé numai aședat undeva și pe el, ei! că-i greu și cu 'nsuratul ista, vai, vai!

Ea cată niște uruioc în mēsă: »Și omenii spun că Ilenuța nu-l pré vra.«

— Așă-s omenii, — dise el aruncând lemne în sobă, — 'or le place a vorbi, ba unora le-ar plăcé ca el nici să nu ieie pe Ilenuța, mai ales vom vedé ce-a spune și moș Nichifor, numai dă... nu știu: el îi cam bolnav.

Acésta-i pricina, — dise ea.

— Bun lucru, — i dă Cucul intrând în casă.

El eră un om ghiboșet și mic ca 'ncoltit din pământ.

— Mulțămim dtale, — răspunde Rêul.

— Da-i uscat păpușoiul?

— Uscat cum îi sfarogul, — i dă Rêul.

Cucul eră vecin și veniă amuș amuș în colo.

— Da Păunel unde-i, că nu-l ved.

— I-afară, — răspunde Maranda.

— Trebuie să mergem numai decât cu dēnsul la Nichifor, poate s'a face ceva: el îi bolnav, și pēcat de copilă să remăie așa, îi drept, că averea-i puțină, dară-i singură, și n'are-a împărți-o cu nime:

cătă este, i-a lor. În sat se vorbește, — adauge el luând un carbune de jos, că vré altul, nu știu care să-și cerce norocul și dă... cine, șcie, ce pōte să se 'ntēple, ș-apoi noi remānem cu ciōra 'n par și cu buzele drāamboete...

— Hă!... trebuie de mers numai decât, — grăi Rêul tresărind ca din somn, — acésta eră de făcut mai demult, d'apoi dă, așa-i omul: el se lasă de ađi pe māne, vorba ceea: pe tājălă și când cați îi pré târđiu. Și demult ai ađit bade Cucule! că vré altul să smomēsă pe Ilenuța, — intrebă Māranda nēcājītă stānd ca 'nlemnită cu mānile încrucișate.

— Ba nu de mult, ca de vr'o trei đile.

— Ș-abiă amu ni-ai spus!

— Apoi dă, dice el, — omu n'are numai una pe cap: el îi plin de griji ș-așă uită de unele, bună-ōră ca și eu amu, da nu strică nimică: a fi bine.

Ei vorbesc ba una, ba alta, despre ceea ce lucraser peste đi, așa-i între omeni: ei intind vorba despre tōte și incurcă teiu de curmeiu, ca să trecă vremea. În sfērșit se scōlă Cucu incetșor și porneșce.

— Bade Cucule! să nu uiți vorba, să vii să mergem, — dise Maranda.

— Oi veni, — dice el eșind pe ușă, — lăsați pe mine, că n'a fi reu.

\*\*\*

La Ilenuța eră un sneuriș mare. El eră în grādina lângă casă. Păunel intră 'n untru. Gāseșce pe Ilenuța.

— Êtă că eră am vent la tine tu Ilenuță, — grăi el cam rușinat, — am vrut să-ți aduc sneură, inse dă mi-am tras pe sēmă, șcieam că tu ai destulă.

— Am, — dise ea suspinând, — dar nici n'am atins'o de supărare: tata eră bolnav.

— Și ce-i lipsiă?

— Nu știu ce, destul că de reul lui n'am inchis ochii mai nici o țiră vr'o câteva đile, picam de pe picioare de trudită ce eram.

— Și eu n'am venit, căci dă mi-i rușine de tă-tucă-teu, — dise el oftând, — ba pe de altă parte nici nu pot din pricina omenilor: scornesc vorbe ș-apoi dintr'un țințar fac un armasar, și mie nu-mi place.

Păunel locuia departe 'n sat și de câte-ori trecea pe drum, îl videau toți. Omenii! Ei is ca dēnșii. Până și cel mai sărac are ceva de spus, că veđi Dōmne, și codașul satului vra să trecă de om în sat ș-acela-i gospodar, ș-apoi omul tot îi om, el când șcie a spune un cuvēt, tie și neadevēr, se simte mai fericit și-i pare mai ușor la inimă. Păunel șciea acésta. De aceea se și cam feriă — fiind că după đisa lui, i lucru mai cu cinste.

— Eră merge Păunel, — dicea ba una din babe, ba o nevěstă pismătăriță, — acolo-ș perde vremea, la Ilenuța, el merge ca acasă; și nu știu ce gāndeșce Nichifor acela, de nu-ș mārītă copilandra, că numai așa ar scāpă bieta de gura omenilor.

Ilenuța sta gânditōre, palidă ca cēra, ca o flōre ce tājneșce la lipsa de sōre. Se vedea de pe față cât de mult o trebuit să sufere. Ochii ei erau sarbeđi. buza ei tremurātōre. Astă-dată pārea ea cu mult mai frumōsă decum eră, gingașă, plăcută, bună ca un ānger, cu inima deschisă și induplicată de ursita ei aspră.

— Nu strică nimică, — dise ea intr'un ton de tot jalnic, — nu strică, că n'ai venit, — bine că-i tata sānetos, tōte-s bune, fără dēnsul mi-ar părē satul pustiu.

La cuvintele aceste își șterse vr'o câteva lacrimi ferbinți din ochii ei aprinși.

Păunel vede. O jale mare-l cuprinse: »Na, na sneură, na mânâncă, i coptă tare: ea pică jos.«

Intre tufe eră una mai încărcată. Ei erau la dēnsa. Culegeau amēndoi. Privirile lor se intēlniau amuș, amuș: atunci se simțiau fericiți.

— Să dăm tatii, — dīce ea.

— Da să dăm tatii, — grăi el ștergēndu-se de lacrimi.

O zimbire plăcută se ivi pe buzele ei.

— Așă-i tu llenuță! că tu vrei să culeg cu tine, hojma cât om trăi: tu sneură albă din tufa acēsta, eră eu roșiă din cealaltă?

El se uită la dēnsa: »Vrai tu llenuțo! spune ș-om da tatii să mânânce.« — adauge el sărutând-o peste crengi in față. Fără să-și mai deie sēma cum și in ce fel, el se trezi imbrătoșat cu dēnsa...

Ea se făcū roșiă ca sneura de pe tufă: »Fie ș-așă,« — dīse ea îngânată de farmecul iubirei. Ea nu se încercase să scape de el, — iubirea îi impreună: eră deci zădarnic de-a se 'mpotrivi.

Ei erau una, una 'n simțiri, una 'n gânduri. Lipsiă încă nunta. Ș-acēsta avea să fie numai decăt: ursita când te duce, te duce pân' la capēt. Așă-i ea. Spre bine, sēu spre reu, inse tot te duce

In ogradă eră un scaun, nu departe de sneuriș, lângă gard. Pe dēnsul ședea Nichifor.

— En! moș Nichifor — dīse Cucu, — dă și dta cuvēntul, ecă ei și l'o dat colo 'm prejma tufei, dta veți dōră că ești slab și Păunel ț-a purtă de grijă n'ai frică.

— Dară, dară, — grăi el, — așă este: că mănē-a creșce erbă pe mormēntul meu... fie dară așă, cum o spus llenuța: ea-i cu minte, șcie ce face.

Păunel se uită de după tufa cu obrazii aprinși. Se uită și ea. Ei nu șcieau de rușine.

— Vină llenuță 'ncea, veniți amēndoi, — dīse Nichifor, — nu ve rușinați.

Ei vin.

— Fie dar așă llenuțo, — grăi el ținēnd-o de mână, — cum ai spus tu.

— Să ne fie de bine, — moș Nichifor. — dīse Rēul dându-i mâna, — s'ajungi bētrânēță adāncă.

Păunel sta de-o parte

— Eră Păunel, — i dă el mai 'departe, — te-a grigi cum îi mai bine, el șcie, că de ați înainte ai să-i fii tată.

— Așă este, — adauge Cucu uitându-se fudul la Maranda, — așă se cade, de-amu ș-or ținē omenii gura: o sēcat apa la mōră...

\*\*\*

Trecuse mai multe luni dela nuntă. Eră sneură nu eră și frunța eră dusă... dusă de vēnt. Moș Nichifor ședea erăș pe prispă ca totdeuna. Spunea din când in când povești. llenuța ascultă. Eră Păunel... el încă nu lipsiă. Ascultau amēndoi.

— Așă merge povestea, dragilor mei! — dīse el intr'o dī, după ce gătise de vorbit despre Ilena-Cosinzēna, — ascultați, că multe povești nu ve voi spune, căci eu is ca frunța uscată: vēntul vine ș-o ie, ea pică și nu-i....

I. V. Pașcan.

## Trei parale.



Pentru trei parale, odată, se certau doi cerșitori, Cum se 'ntēmplă de se cērtă, intre dēnșii dese-ori...

Unul strigă:

— »Hai plăteșce-mi, căci de-ajuns te-am așteptat.

Altul dīce:

— »N'am de unde! Ați nimic n'am căștigat.

— »Fă ce șcii. Ce-mi pasă mie!

»Du-te cată unde șcii,

»Nu mai voi s'aștept de-acuma,

»Tot cu vorbe să me ții.

»Veți că sūnt bētrân la dracul

»Și mai șcii ce te găseșce;

»Pot să mor, căci mōrtea vine

»Pe când omul nici gāndeșce.»

— »Mori! cât vrei, me lasă 'n pace

»Și te cară, fugi! Te du.

— »Dici să mor?! Așă! Dar lasă

»C'am să mor să me 'ngropi tu.

»Căci comāndu-mi e la tine

»Și dator ești să me 'ngropi,

»Să-mi faci praznic și pomene

»Și să-mi chemi vlādici și popi.

»Se 'nțelege!... da!

— »Ce da, mēi?!

»Socoteșci că te-amāgesc?

»Mor! Deu mor. De-acuma haide

»Și me 'ngropă! Nu glumesc.»

Și dīcēnd aceste vorbe,

Se lungeșce la pāmēnt.

»Etă-s mort de-acuma, dīce,

»Ia-me du-me la mormēnt.

\*

Er celalt acum de ciudă, cum eră el supērat,

Il ia 'n spate și se duce la biserica din sat.

El șciea de mult pe-acolo, că 'n căfas ședea uitat.

Un sicriu ce și-l făcuse pentru mōrte-un om bogat.

Pân' s'ajungă inse dēnsul, la biserica cu mortul.

Se făcuse nōpte bine, pōte chiar târđiu cu totul.

Și-ajungēnd luă sicriul și 'n sicriu pe mort il puse,

Și s'aducă apoi căpacul, in căfas din nou se duse.

\*

Dar venind el cu capacul,

Când s'apuce jos pe scară,

Auđi de-odată-un tropot

Ca ș-un mers de cai pe afară,

Și de-odată chiar se vede

Și-'n biserica intrând,

Niște omeni mulți pe ușa

Și vr'o doi incet șoptind.

\*

Erau hoți ș-atunce nōptea in biserica intrase,

Intre dēnșii să-și 'mpartă saci de galbini ce furase.

Deci s'aședă jos cu toții. Tōrnă banii și 'mpărțesc,

Fără grijă de nemică. Fac grāmeđi și socotesc...

Dar privind mereu sicriul, și cu mortu 'n el lungit,

Unul tiner dintre dēnșii, dīce atunce ingrigit:

\*

— »Ore mort e mortul ista

»Din sicriu, ce credeți voi?

— »N'ai in mână paloș?... Cēreă!

»Dīc ceilalți, ne 'ntrebi pe noi?!

\*

Eră cela din sicriu când aude ușa, socot,

Uită mōrte, uită tot

Și scoțēnd de colo capul strigă-odată cât ce pōte:

»Să-riți morți și mōr-te tōte! !«

\*

Cel de sus atunci de frică scapă jos din mâni căpacul,

De resună tot cafasul.

Hoții cred că-s morți, că-i dracul,

Și lāsând și bani și totul, fug de frică, fug cu toții,

Nu cumva să-i prindă morții.

\*

Er in urmă mortul cum găsi cu cale

S'aședă cu celalt la 'mpărțit parale

Și 'mpărțiră, și 'mpărțiră,

Pân ce totul isprăviră,

Eră când au isprăvit

\*

Unul șaput la mîstă  
 S'așează-acum în stram  
 Și tot dur la deal la vale  
 S'apucară őr la sfadă  
 Pentru cele trei parale.

Spăimântați de frică hoții, au fugit cât au fugit  
 Și-apoi stând s'au pus cu toții și cu sorți au hotărît:

Inapoi dintrênșii unul la biserică să plece.  
 Și să vîgă ce s'aude pe-acolo, ce se petrece.  
 Și ș'a dus un hoț ce-i dreptul la biserică din sat,  
 Inse capul pe feréstră când în nuntru l'a băgat,  
 Cel dator cu trei parale, încetând din sfădălie,  
 Vêdënd capul pe feréstră și gândind la datorie,  
 Ii ia cușma de pe capu-i, ca pe-un lucru de-ale sale,  
 Și-o dă celuilalt și-i őrice:

— »Ține, pentru trei parale.«

Èră hoțul când în urmă la ai sei din nou s'au dus,  
 Cu ce frică și mirare s'aședă colo la spus:

— »E grozav! grozav!

— »Dar ce e? il intrébă, ce-ai pătît?

»Unde-s banii?

— »Banii, frate, morții toți i-au împărțit.

»E biserică ticsită de strigoi ce se sfădesc;

»Nu le-ajung nici bani acuma, și toți țipă și răcnesc.

»M'am urcat la o feréstră,

»Dar cum bani nu le-ajungea,

»Unul pentru trei parale

»Mi-a luat și cușma mea.

Th. D. Speranța.

## Pacea dela Pozarevač (Passarowitz.)

(1718.)

**P**re vom cercetă istoria omenirei din cea mai  
 adăncă vechime până acum, vom găsi o luptă  
 între despotism și libertate; vom găsi  
 nedreptăți totdeauna, cari își impun cele mai  
 mari sacrificii de sânge și de și »il en coûte  
 trop d'être faible« cum őrice Thiers, de și lupta  
 se termină de multe ori în defavorul celor slabi, to-  
 tuș istoria ține socotélă și-i îndemnă mai târziu la  
 revindecarea drepturilor lor. În astfel de condițiuni,  
 ori-ce s'ar őrice, războiul și revoltele, departe de a fi  
 o calamitate, sînt o fericire, mijloce drepte puse la  
 îndemăna őrmenilor.

Să ne întrebăm decă este tot acest cas și pen-  
 tru războiul declarat de Austria Turciei și care se  
 termină prin pacea dela Pozarevač în 1718. Pentru  
 a răspunde mai bine la acésia întrebare, să vedem  
 starea Europei în al doilea deceniu al secolului XVIII.

În Turcia sultanul Ahmed III, un potentat avar  
 și crud, pretindea înderēt dela republica Venetiei  
 Marea împreună cu venitul ei de 28 ani și cerea  
 restituirea banilor depuși de C. Brâncoveanu la banca  
 Venetiei.<sup>1)</sup> Mórtea lui Ludovic XIV, al Franței, pro-  
 tectorul Turcilor, lăsă acum câmp liber cabinetului  
 de Viena, în cestiunea Orientului și pericolul în care  
 se află Venetia eră bine venit pentru prințul Eugeniu  
 de Savoia, ca să-l facă a susține în fața lui Carol  
 VI necondiționat alianța cu Venetia. Vorbind despre  
 primejdia statelor hereditare, când Turcii ar năvăli  
 prin Italia și prin Ungaria, prințul Eugeniu impros-  
 pătă în mintea cabinetului de Viena bătălia neferi-  
 cită dela Mohaci (1526), când cu mórtea lui Ludovic

<sup>1</sup> Kogălnicean, „Archiva românescă“, II p. 7, „Istoria  
 őrștirea ce s'a făcut asupra Moreei la anul 7223 (1715)«

II perı și regatul ungru și starea disperată a Vienei  
 asediata. Dar tóte acestea nu justificau în deajuns  
 războiul, mai pe sus de tóte eră interesul creștină-  
 tăței și al onórei, aceste aime frumoșe ale diploma-  
 tției, pe cari Românii au invêțat în deajuns a le cu-  
 nóșce dela bunii lor vecini. Și Austria care incepea  
 un război nedrept, numai pe temeiul rațiunilor de  
 stat, pe motive politice, nu-ș înțelegea în deajuns po-  
 litica sa în Orient. Liniștită, ce e drept, din partea  
 Spaniei, care avea de lucru cu Catalonia, credea că  
 numai din partea Turciei îi va veni ruina.

Prin tractatul încheiat cu Venetia la Viena în  
 13 aprilie 1716 se obligă a declară război Porței chiar  
 în primăvera viitoare, de și planul de război eră gata  
 încă din martie acelaș an. La esplicările cerute de  
 Marele vizir residentului imperial Fleischmann în  
 acéstă privință, prințul Eugeniu respunse net, ca Tur-  
 cia pentru menținerea păcei să înceteze ori-ce osti-  
 litate față de Venetia și să o despăgubescă de per-  
 derile pricinuite.

În fața unor atari dispozițiuni de spirite răz-  
 boiul eră inevitabil și lupta o începe Venetia în Dal-  
 mația și în Corfu, fără vre-un rezultat hotărîtor. Pe  
 de altă parte campania din Ungaria eră întârziată  
 din pricina asprimei iernei, măcar că ostilitățile în-  
 cepuseră din amândoué părțile.

Între acestea prințul Eugeniu de Savoia vine în  
 capul oștilor sale aședate în lagêrul dela Futak lângă  
 Petrovaradin (Peterwardein.) Prima ciocnire n'a fost  
 norocóșă pentru imperiali, inse la 5 august se dete-  
 lupta deschisă, care dură 5 ore și se sfêrși cu vic-  
 toria Austriacilor. Turcii perdură 6,000 őrmeni din cei  
 150,000 reu organizați și imperialii avură 5,000 morții  
 și răniți din 64,000 őrmeni. Temișóra și Bănatul re-  
 mâneau după acéstă isbândă ca țintă a armelor vic-  
 torioșe. După 44 de asalturi și după ce fusese 165  
 ani sub Turci, Temișóra capitulă în 13 octombrie și  
 prin ea se putea consideră ca implinită și cucerirea  
 Bănatului până la Dunăre.<sup>1)</sup>

Lăsând de o parte sângerousul câmp de luptă,  
 să aruncăm o privire asupra stărei Principatelor ro-  
 mâne în acéstă epocă. În Muntenia domnise până la  
 anul 1714 Const. Brâncoveanu, care fu decapitat la  
 Constantinopole împreună cu fiii sei, apoi Stefan Can-  
 tacuzen, care doi ani mai târziu avú aceeaș sorte  
 »pentru necredința sa cătră sultanul și tainica sa  
 corespondență cu Romanescul Chesar<sup>2)</sup> și în febru-  
 arie 1716 fu numit domn Nicolae Mavrocordat în vir-  
 tutea meritelor sale și a creditului rășosatului seu  
 tată pe lângă Pórtă. Austriei inse îi erau cunoscute  
 intențiunile sale, și purtarea cea indoióșă a lui Mav-  
 rocordat ne esplică arestarea ce o suferă mai târziu.

Împêratul declarând războiul Turciei pe niște  
 motive așă de umane, făcënd sacrificii băneșci și de  
 sânge, se gândia că trebuie să dobândescă și o răs-  
 plată, o compensare a ostenelelor sale și voiă cu ne-  
 saț să adaugă la coróna sa Muntenia, pe care o so-  
 cotia ca o perlă demnă de coróna imperială.<sup>3)</sup>

În bune relațiuni cu Divanul, Mavrocordat, cu-  
 noscënd impopularitatea sa în țera și deplin convins  
 că Austria va respłăti simpatiile boerilor cu restur-  
 narea sa, se declară pentru Turci.

Purtarea sa necuviincioșă cu boerii țerei, impi-  
 lările și jafurile, persecuțiunea Cantacuzineștilor, tóte  
 acestea îi creau din ce în ce situațiune mai neplă-

<sup>1</sup> I. W. Zinkeisen, »Geschichte des Osmanischen Reiches  
 in Europa. Vol. V. pag. 534. Gotha 1857.

<sup>2</sup> Cantemir, Intêmplările Cantacuzineștilor și Brâncove-  
 nilor în Arch. Rom. II.

<sup>3</sup> Acéstă o őrice raportorul confidențial austriac din Bu-  
 cureșci, N. de Porta, cu care vom avé dese intêlniri în cursul  
 acestui studiu. — Hurmuzaki, »Fragmente zur Geschichte der  
 Rumänen.« Vol. IV. pag. 90. Bucureșci 1885.

cută. El dăde direcătorile țerei Grecilor aduși din Constantinopol, restabilii vâcării și contribuția pe mânăstiri și de aceea mulți din boeri se refugiară în Transilvania și prin corespondențe frecvente cu Carol VI, stărniră furtuna.<sup>1)</sup>

Armele austriace ajutate și de armata națională de sub conducerea Serdarului Barbu Brăiloiu dobândiau lauri. Vestea despre victoria Nemților fusese primită cu atât entuziasm de popor și cu atâta descurajare de prinț, încât acesta fugi cu toate averile sale la Giurgiu, când auzi la 4 septembrie 1716 că, Nemții au intrat în țără pe la Turnul-Roșu. Aflând înse esactitatea lucrului, se întorce îndărjit cu ajutor turcesc și ajungând în București la fântâna Radu-Vodă, puse de tăia capul boerului Pătrașcu Brezoianu, sub pretext că aspiră la tron și aruncă în închisore pe toți boerii cu vedă partizani ai Austriei, între cari pe frații Brăiloi și pe mitropolitul Antim, căci acesta, cum ne spune Del Chiaro, agentul venețian, eră favorabil dorinței și ideei multora din Români, ca suzeranitatea turcă să fie înlocuită cu a unui stat mare vecin, creștin, fie Rusia, fie Austria. Domnul, în timpul fugei sale întâlnindu-se cu el în Vlașca, îi duse să-l însoțescă și refuzul lui Antim, care eră înștiințat din București despre intrarea Nemților, îl întări și mai mult în bănuelile sale că mitropolitul face parte din complotul boerilor, cari vor să aducă de Domn pe Gheorghe Cantacuzen, fiul lui Șerban. De acea Mavrocordat întorcându-se, îl judecă și bisericesc și politicesc prin intermediul patriarhului și esilându-l ca pe un conspirator contra Porței și a Domnului, dispuse să fie omorît pe drum. Grozavul cas al uciderii arhiepiscopului, pe când toți credeau că e închis la muntele Sinaia, puse țera într-o oribilă consternațiune.<sup>2)</sup>

Acastă purtare a Domnului eră departe de a liniști lucrurile, și 40 de boeri din cei mai mari și clerici trecură la Nemți, pe când cei de peste Olt ridicaseră pe față stindardul de revoltă contra Turcilor și a Domnului. Er Austria pentru a nutri speranțele nemulțămiiților întreprindea din când în când marșuri militare în Muntenia, cum fusese și cel din 4 septembrie 1716 și cu deosebire în Oltenia.

Încă din septembrie 1716 generalul St. Croix trecu pasul Vulcan și cuprinse mânăstirea Tismana, pe care o fortifică. O semă de Tătari trimisă de Domn spre Căineni, Rucăr și Cămpina, ca să alunge pe Nemți, este cu desevășire zdrobită de Barbu Serdarul, Cornea și Bengescul, cari cu inimă bună cătră Austria, »au povățuit cătanele din Ardeal de au venit fără veste și au lovit oștile lui Nicolae. Numiții boeri au luat dișmele și dăjdiile dela cei ce le strîngeau și le-au dat Nemților, după care totă țera de peste Olt s'a inchinat împăratului.«<sup>3)</sup>

În documentele Hurmuzaki găsim o scrisore din 1716 a Serdarului Barbu Brăiloiu cătră generalul Stainville, guvernatorului Transilvaniei, în care-i descrie purtarea nerușinată a Domnului cu boerii țerei și cere un ajutor de 1,000 Nemți în contra Turcilor și a lui Mavrocordat. »Să ne ajutați că altminteri se vor prăpădi toți boerii și vor fi prădați de Vodă. Eu sînt deja bătrân, dar copiii mei vor rămâne slugi și robi ai Escelintei Vostre.«<sup>4)</sup>

La astfel de surprize Austria eră deja prepa-

rată de mai înainte și nemulțămirea boerilor eră o ocaziune bine venită ca să-și răsbune pe N. Mavrocordat, al cărui trecut pătât, ori cât se încercă el să-l scuze prin faptul vasalității sale cătră Turcia, nu-l putea scăpa de sorțea ce i-se pregătia. De aceea Stainville incredință un corp de 1,200 Serbi lui Dettinie care, călăuzit de boerii refugiați, ajunse la București și prinseră pe Domn. »Nu pentru prima oră, esclamă Mavrocordat inspăimântat, Românii se pătază cu sângele Domnului lor, dar Nemții îl asigură că nu-i vor face nimic.«<sup>1)</sup>

Bieta țără care primia cu brațele deschise pe creștinul apărător, avea să sufere și din partea lui jafuri și vesațiuni, căci Șincai ne spune că »atunci cătanele tăia, pușcă, ucidea și călcăcia pe norod tare forte, căt toți erau în lacrimi, plânsuri și vaete.«

Mavrocordat prins împreună cu cei 4 fii și sfetnici ai sei fu dus în Sibiu, er boerii și mare parte din locuitori, de frica Turcilor și Tătarilor năpustiră țera și urmară pe Nemți, er alții se ascuseră prin muți plângând și flămândind. Tot atunci Logofetul Băleanul și Bujoreanul au prins cu mare necinste pe Radu dela Cerneți, Banul Craiovei, și l'au dat pe mâna Nemților, cari l'au dus în Sibiu.<sup>2)</sup>

În aceste impregiurări Pôrta negândindu-se de loc a scăpa din prinsore pe N. Mavrocordat, numi la tronul Munteniei pe Ienachi Mavrocordat, fratele seu, un domn înțelept și diplomat, care avea să-și menție tronul între un vrăjmaș biruitor și un stăpân biruit. El ingrigia de mulțumirea supușilor sei, cari nu găsiu destule cuvinte de laudă, afară de boerii emigrați partizani ai Austriei. El cređu că pôte, prin intervenirea patriarhului din Ierusalim, ar puté face pe boerii nemulțămiiți să se întorcă în țără și să repare ruina averilor lor. La 4 maiu 1717 sosește spre acest scop în București înaltul prelat, înse autoritatea sa și chiar amnestia acordată de Pôrta la urcarea lui Ienachi pe tron, nu aduseră mai nici un folos.<sup>3)</sup>

Domnul atunci pricepu greua situațiune și vedând că Oltenia e perdută de-oocazată pentru sine, cu multă înțelepciune remase neutru apărându-și, după putință, interesele țerei sale. Astfel ne putem esplica convențiunea ce încheie Ienachi Mavrocordat cu generalul Stainville în 8 februarie 1717; pentru liniștea țerei și asigurarea tronului seu, Domnul se oferia a plăti Austriei 100 pungi de bani, cu condițiunea ca numai teritorul din partea cealaltă a Oltului să rămăe Nemților, cari să nu mai strice liniștea Bucureștilor prin marșuri militare și să îngădue boerilor refugiați a rămăe, unde le va plăcê.<sup>4)</sup>

Bieta țără care suferise jafuri și chinuri dela Turci și Tătari și dela N. Mavrocordat, se părea că găsise în Ienachi, de și străin, pe Domnul bun și îngăduitor, sprijinul părintesc menit a o face să uite încercările aspre, la cari fusese de atâtea secole espusă. Dar pericolul din nefericire, nu trecuse, căci Turcia înjosită de victoriile din urmă ale Nemților își da storfările cele din urmă. Sultanul prin iradeua din 3 iunie 1717 făcea cunoscut lui Mavrocordat, să se pue sub ordinele lui Regep-Pașa împreună cu Mihail Racoviță al Moldovei și cu agitatorii partizani ai lui Rákoczy.<sup>5)</sup>

<sup>1)</sup> Engel (I. Chr.) »Geschichte der Moldau und Walachey.« II. Halle 1804 p. 4.

<sup>2)</sup> Del Chiaro, »Istoria delle moderne Rivoluzioni della Valachia«, pag. 212. Venezia 1718, p. 199. — Hurmuzaki, »Documente pentru istoria Românilor«, Vol. VI. p. 160. București 1876.

<sup>3)</sup> Șincai, »Chronica Românilor«, vol. III, pag. 388. Ediț. II. București 1886.

<sup>4)</sup> Hurm. Docum. VI, p. 168.

<sup>1)</sup> Engel, ibid p. 6.

<sup>2)</sup> Șincai, ibid. III. Ed. II. p. 392.

<sup>3)</sup> Hurm. »Fragmente IV p. 110 și Docum.« VI p. 173.

<sup>4)</sup> Hurm. Docum. VI, p. 169.

<sup>5)</sup> Peripețiile și intrigile revoluționarilor Unguri Rákoczy, Bercsenyi, Horváth, Pápay, etc se ved din câteva documente publicate în Hurmuzaki, »Documente pentru istoria Românilor« și din »Fontes rerum Austriacarum« și »Archiv für Oesterreichische Geschichte«. vol. 42, 43, 44.



Sërmanul Ienachi, el care jertfise pentru pace a treia parte din țera sa, să-și espue sörtea țerei rămase la norocul armelor. Intre doue focuri acum, arëtã Turciei neputința de a începe ceva și pe de altã parte spãmântat de esemplul fratelui seu, înșciința pe Stainville scusându-se de nevinovãtia sa (21 maiu 1717.) Și ca să-și dea mai multã greutate față de Turci, după ce se aședase în lagër cu neînsemnata sa oștire, rëndui doi boeri la Cërneți peste Olt, ca să facã pe Turci să credã că cele cinci districte aparțin încă puterii sale. Dar boerii se oprirã la Pitești, până când Barbu Brãiloiu din Oltenia să cërã autorisarea lui Stainville de a-i primí.

Menajamentele reciproce dintre Stainville și Domn nu erau sincere și fiecare își avea planurile sale. Mavrocordat, partisan consumat al politiceii turcești, nu voiã prin acësta decãt să cãștigue timp, până ce, venind ocasiunea să redobândescã őr Oltenia, pe care s'o consolideze pentru vecinicie la corónã sa. De altã parte Stainville, de și îi făcea ochi dulci, instruiã (iunie 16 1717) Curtea din Vieua să nu se grãbescã cu proclamarea de Domn în locul lui Ienachi a lui Gheorghe Cantacuzen, cerut de emigrații din Transilvania și de boerii din Oltenia, până nu va sosi momentul oportun, adicã până ce Stainville nu va pëtrunde tóte tainele Turcilor prin Mavrocordat.<sup>1)</sup>

Sã vedem ce uneltiau în acëstã vreme boerii refugiați cea mai mare parte la Sibiiu. Boerii, cari aveau interesele cele mai mari în țerà, ranguri și averi, întrebuintau tóte mijlocele pentru menținerea proprietãților și influenței lor și se dau acum în partea invingëtorului, aprobând politica fără risic, pentru cã victoria Nemților îi făcea să spere un viitor mai bun.

Cele mai însemnate familii din țerà, precum: Golescu, Bãleanu, Știrbei, Greceanu, Bãlãceanu, Crețulescu, Brãiloiu, recunoșceau de cap al lor pe G. Cantacuzen, fiul lui Șerban, și-l ceruserã, cum am vëdut, prin B. Brãiloiu, încă la începutul rësboiului, de Domn în locul lui Nicolae Mavrocordat și acum a lui Ienachi, cãruia de și nu i-se putea imputã nimic cu privire la administrațiunea și purtarea sa, totuș îi gãsiau mulțime de defecte și nu se sfiau de intrigile cele mai nedemne pentru a-l rësturnã. Scrișorea din 14 septembrie 1717, care pörtã 12 subserieri, cuprinde o mulțime de invective și neesactități la adresa Domnului.

(Incheiarea va urmã.)

O. Lugoșianu.

## Curier literar.

Colecțiunea de poesii populare a dlui Canian.

**C**ã spiritul poporului — și prin urmare intrëga literaturã popularã este ađi cel mai nesecat isvor pentru cei ce se indeletnicesc cu cultivarea frumóselor arte, acësta în vécurile nóstre nu se mai discutã.

Ađi ori și cine este edificat asupra urmãtorului lucru: literatura popularã romãnã este de o bogãție nesfërsitã, de o frumusețe ce n'are nevoie nici d'a se descrie, nici d'a fi lãudatã: comorile literaturii populare — poesii și prosã — sânt de o potrivã de naturã numai să încãnte.

Decã așã este, și nimeni nu s'ar incumetã a tãgãdui acësta, atunci nu putem indestul lãudã ostenele ce unii dintre literații nóștri și-au dat pentru a

<sup>1)</sup> Hurm Docum. VI, p. 175 și p. 183.

stringe într'un mánuchiú piese de literaturã popularã și au ajutat astfel ca și cei dela orașe să-și pótã face ideia de idila ce numai la țerà se póte vedé și care în vre-o poesiiã popularã este descrisã cu atãta farmec; să pótã gustã acea șagã ce abundã în cimiturile și frãmãntãrile de limbã, spiritul ager ce revërsã ghicitorile, melancolia adãncã a doinelor și tragicul ce cuprind baladele populare.

Și nu numai laude se cuvín acestor culegãtori de poesiiã popularã, ci avem să le mulțãmim lor chiar renașcerea, intemeierea literaturii nóstre; numai dela Alecsandri încõci, de când literatura popularã a început să fie studiatã cu seriositate, avem poeți în tótã puterea cuvëntului, poeți cari de sigur cã cei mai mulți s'au inspirat numai după ce au înțeles și pëtruns în spiritul poetic ce revërsã ori ce piesã de literaturã popularã.

Colecțiile dlor Alecsandri, Jarnik-Bërsanu, G. Dem. Theodorescu, Marian, ș-acum în urmã a lui Canianu pot fi deci considerate ca temelía literaturii nóstre romãnești.

Cum a lui Canianu este cea mai tinerã și dincolo mai puțin cunoscutã, cred a face o plãcere cetitorilor »Familiei« vorbind puțin de acëstã colecțiiã. Cu atãt mai osebit, cu cât până ce aceea a dlui Alecsandri are meritul d'a fi prima pëtrã depusã — începutul culegerii de poesii populare, până ce ceea a dlor Jarnik-Bërsanu își are particularitãțile sale prețioșe — până atunci đic a lui Canianu are un merit indiscutabil asupra tuturor celorlalte: d'a fi cea mai fidelã, d'a fi culésã întocmai cum vorbesc țëranii din partea de sus a Moldovei, d'a ne arãtã până și cea mai infimã ondulațiiã de voce și particularitate a rostirii țëranului moldovën.

Colecțiiã lui Canianu nu este voluminósã, dar de aceea cuprinde mult; vine greu la citit, dar tocmai prin acësta îți deștëptã interesul. Colecțiiã acësta este ceva particular, își are originalul ei cu care nu se póte mãndri nici o altã colecțiiã: Canianu nici unde ar fi putut — nu a dres versurile, le-a lãsat așã cum fantasia și priceperea poporului le-a conceput și cu o scrupulositate rarã a ținut să ne însemneze până și aceea unde poporul ridicã ori cobórã vocea.

Canianu scrie curat moldovineșce: »Frunzi verdi«, întocmai cum decã cineva ar colecționã dela Maramurësh, Bihor și până în Timișiana, ar trebui să scrie: »Hrunzã verdie« ori »Frunzã vergye« (cele subliniate se pronunțã móle de tot), scrie curat cum a aúdit dela Catinca Pãuneț din Hãrlãu (judetul Botoșani):

Fost-am dragi când am fost  
Dar'acú ni s'o trecut  
Vitejiã di dimult  
C'am fost tinãr și vetiaz  
Ș-acú la ci-am ramas  
La scirbi și la nacaz.  
Di bãtrín  
Di-aghea mã țin,  
Și di slab  
Di-aghea mã trag.

Ori:

Frunzi verdi sãlciori  
Of leliți Mariori  
Tu la țirg și ieu la țari  
Amindoi dzãcem di-o boali.

În colecțiiã asësta întëlnesc pentru intëiașdatã vorba »amor« în poesia popularã atãt de bine potrivã în vers, încãt indoielã nu-ți remãne cã ea de

popor e disă. Cum și ce fel a ajuns acest neologism în limba țeranului, lesne putem ghici . . .

Ascultați cum în Moldova de sus *amor* rimază cu *mor*, și e rimă minunată :

Bați-l focu di amor  
Cînd mē prîndi vreu să mor ;

Și cum țeranii moldoveni definesc amorul :

. . . . . amoru ari-on dar  
Ci-i și dulci și amar.

Și cîte alte particularități cari mai ales pentru românii din Ungaria pot avē un interes deosebit, pentru că aceste particularități arată pînă la ce grad vorbirea ungurenilor se asemēnă cu a moldovenilor, cum aceștia dic »chiciōri« (piciōre) »chept«, »cop-chil« — tocmai cum se dice în unele părți din Ungaria, și cîtă asemēnare este între următōrea poesiă moldovenescă și între ceea corespundētōre ei din Ungaria :

Frunzî verdi iasomiă  
Cini-o stărnit *cătînă*  
Măncă-i-ar casa pustia  
Și copchii sārăcia  
Și fimeia vaduvia.

Sînt alte bucăți care au interes istoric, care arată cum diferitele evenimente ce au trecut peste popor, au lăsat urme în limba lui.

Astfel ca suvenir din rebelul dela 78, moldovenilor ce s'au bătut la Plevna, le-a remas poesiă, în care, între altele, se dice:

Și vin ruși tot pi vali  
Invăliț în mușamali  
Strălucind ca sfîntul sori . . .  
Amesticați cu căciulari . . .

despre cari turcii strigă că vin :

Și ni bat cu bumarali  
Și ni dă gios di pi chicicari.

\*

Dar me opresc aci. A intră în amēnunte asupra colecției lui Canianu, ar fi să umpli mai multe colōne, a trece peste marginile unui obișnuit curier literar. Și nici atunci nu ai face indetstul: cei cari se interesază de literatura populară numai citind intrēga colecția a lui Canianu își vor putē face ideia deplină despre graiul moldovenesc, care în această colecția se oglîndește atît de fidel și de bine, încât cel care pe viitor va scrie »studiul dialectelor limbei române«, cînd va trată despre Moldova, în primul loc colecția practică a lui Canianu va trebui să o consulte. Tocmai pentru această Canianu nu are nevoie de nici o laudă, lucrarea sa este singură indetstulă pentru a-l pune acolo, unde i se cuvine loc între folkloriști: la locul de onōre, căci nu »o petricică de tot mică«, dar o considerabilă pētră a pus, prin colecția sa, la »lucrarea cea mare, ce se va întreprinde într'o di de cătră invētații noștri.«

Ioan Russu.

## Țiganul la nașu-seu.

Țărechie de lăieți, bărbat și muiere, se luaseră de curēnd și încă din infocată dragoste. Și, după ce dragostea chiar și cea murgă, pătîmește de orbul gănilor : — la ce să te miri, decă lăieții noștri, nu mai departe, făr' la trei zile după cununie, — stau, lipiți de flămândi, în ușa cortu-

lui și se cugetă, că ce al dracului lucru mai pōte să fie, cînd simțești, cum îți-se subțiează baierile inimei și nu-ți dă mîna să le poți tu anină cumva, nici să crepi în dece.

— Șcii ce mi-a trăsniț prin minte ? — dice bărbatul dela o vreme.

— Adecatele șciu, decă mi-i spune, — raspunde nevēsta.

— Cu fōmea asta — urmēză Țiganul a spune — nu-i de a o duce mult, că-s rupt și hămisit, de nu te vēd cāt un purice, — să cercăm la nașu, da de se pōte, că ne este părinte sufletesc. Am chibzuit o șiretenie. Noi să facem ca și cînd ne-am bate. Tu fugi dinainte-mi și-ți cauți scăpare la el. El are să ne impace și, cu o cale, ne-a pune ceva ca să mai prindem inimă. — Așă să facem.

Peste puțină vreme, Țigana alērgă în ruptul capului la nașu-seu, ēr Țiganul după ea, răcnind și amerințând, de cugeți, că cine șcie la ce are să iēse o punere de cap ca aceea.

Nașul la început, de unde să pōtă el să adurmece, că tōtă treba e o tragere pe sfōră ! El se lasă dus de undă, — își imblândește el finii și, cu o cale, veți, că nu se șede a merge dela naș ca de la o mōră pustie, a direge pe nașă să gătēscă clătite cu caș dulce și mērar, bune de a se intrămă omul.

Dela o vreme vede nașul și vede, că finii sei amirōsă a drac impelițat. Ei, las' că s'a dumerit din nimica ceea, au eșit inse prē în curēnd din pepeni. Viindu-le adecă la nas amirosul plăcut al clătitelor dogorite în unt dulce pe focul pîlpăitor din tinda casei, își umflau nările și nu se puteau răbdă să nu-ș tragă cu cōda ochiului în semn de mulțămire, că merge intocmai pe tocmai.

— Multe au fost ale dracului, a fi și asta una ! — își dice nașul în a sa minte, — de ađi înainte las' pe mine. Am eu ac și de cojocul finilor, șciu cum să-i întărc, de s'a trece de glumă, de în cruce.

După ce gătēște nașa un blid streșînit de clătite, îl aședă la dric de mēsă, — ēr nașul ș-a poftit finii a lăsă rușinea la o parte pentru astădi.

N'a trebuit s'o dică de doue ori, pentru că hămisiții de lăieți, dintr'odată dau năvală blidului de clătite, de cugeți, că focul și apa le mistuie, nu altceva.

Nașul măncă și nu măncă, șciindu-se dus pe ghēță, îl rodea la inimă și de fiecă bucătură par' c'o punea în dreptul spatelor, nu alt undeva.

Finii cāt dici trei bat în fălci jumētatea de cătră ei a clătitelor și finul chitiă acușa cum s'o brodescă, dōr' adăpostește și partea nașului.

— De nu aveai noroc cu nașul, rabde-l Dumneșeu, că-i om și pom, — te apucam de plete afurisit-o și mi-te suciam odată pe după mână ui așă ! — dice Țiganul mănios pe jumētate — și pe cînd latră din gură, apucă cel blid cu imbe mănile și-l întorce cu partea dinspre nașu-seu cătră el, — veți ca lumea să-l înțelgă.

Dar nașul nu-i dă zor, ci apucă și el blidul, dicēndu-i : De cutezai finule, — să nu cugeți, că teslăbiam, cînd aveai obrazul să-ți areți arama tocmai în casă la mine, — din contră, îmi implăntam brănea la tine în cēlă și după ce te invērtiam odată rōtă, ui așă — și nașul întorce ērăș clătitele cătră sine — puneam mână pe cel toiag noduros de după ușă și te pisăziam ui-te cum . . .

Și nașul apucă bățul cel noduros și dă, și dă, încât se trecuse de glumă. Abiă într'un tărđiu a făcut scăpăt pe finu-seu.

Din diua aceea spunea Țiganul, că branza nașului e cu strepeđi și clătitele lui ale dracului de rele.

Gr. Sima al lui Ión.



## Din viața de București.

• Reprezentațiunile dōmnei Judic.

Dacă Teatrul Național — avēnd nenorocirea d'a fi lovit in cap cu dl Caragiali, care la rēndu-i ne-a lovit in pālărie cu faimōsa-i scrisōre-manifest, model de . . . stil epistolar, singurul lucru prin care s'a ilustrat in calitatea-i de director general al teatrelor — a cādut in cea mai adāncă ticāloșie, iubitorii de artă au fost respălățiți cu prisos prin frumōsele seri ce diferite stele ale teatrelor străine ne-au procurat in trecerea lor pe la noi. Mai 'nainte chiar de deschiderea stagiunei romāne cele 5 reprezentațiuni ale drei Teodorini, date in septembrie pe scena națională, au fost ca un bun augur pentru noi, cari vedeam stagiunea arētându-se amenințătōre fără artiști și reper-tor, și fără trupă de operă.

Intr'adevăr, concertele Paulinei Luca și ale lui Hondricec, și reprezentațiunile Sarei Bernhard in noiembrie, ale trupei dela Vaudeville din Paris in decembrie, ale lui Rossi in februarie și ale dnei Judic luna curentă nu ne-au dat timp să ne plāngem nici macar de scumpetea locurilor. atāt impresia lāsātă de perfecțiunea in artă la care a ajuns, a fost intensă și durabilă. D'altfel niciodatā Bucureștii n'a adapostit intre zidurile sale un numēr mai insemnat de celebrități, și necontestat acum se pōte prenumēră intre marile centruri ale lunei vechi.

Și cum ne simțiam intre ai noștri, cu deosebire față de artiștii francesi, cum și aceștia se simțiau la noi ca la ei acasă, intr'atāt limba și literatura lor ni sūnt familiare! Căci chiar dintre cei mai puțin de-dați cu limba eminentemente universală — in necasul tuturor Volapukistilor absurdi și neputincioși, cari nu vor creiā cāt lumea o limbă mai frumōsă ca cea de pe malurile Seinei — cine nu cunoșcea pe sublima Margaretă Gautier, — »Dama cu Camelii«, — fie din traducerea romanului lui Dumas fiul, fie din jocul regretatei Matilda Pascali; — pe »Froufrou« și pe »Fédora«, fiacșurile dnelor Ana Manolescu și Amelia Notara; pe »Kean« și pe »Sullivan«, succesele lui Manolescu și Notara, cum și intreg repertoriul Shakspearian? Și-apoi care din noi nu-ș aruncă din când in când ochii pe câte o fōie francesă punēdu-se in curent cu repertoriul și succesele teatralor parisiane? Etā de ce Romānii alērgă cu atātă tragere de inimă la spectacolele artiștilor francesi, cari fac câte o scurtă vilegiatură și pe la noi, și de ce aceștia plēcă cu cele mai frumōse amintiri urāndu-ne, ca dna Judic intr'o romānescă ciripită cu cel mai gingaș pitoresc:

Sanatātē bunā schi la mulțz' anni!

\*\*\*

Nu tot așā putem dice și de trupele nemțēsci ori internaționale cari, cu tōtă varietatea spectacolelor lor dela coloseul Opler, — unde avem o nouă sală de teatru numitā cu multā emfasă *imperială*, — dela teatrul Bulevardului, sēu dela Orfeu, — unde debarcase trupa dela Eden-Theater din Viena, — a făcut un naufragiu complet! Dar să lāsām uitārei nenorocirile acestor artiști, cari nu vor uitā de sigur c'au fost amenințați să mōră de fōme pe ulițele Bucureș-cilor și vor respinge cu grōzā ideia unei întōrceri, pentru a ne ocupā de succesele sēptēmānei.

De luni dna Judic ș-a urmat la Teatrul Național șirul celor 10 reprezentațiuni incepute la 25 aprilie la bāile Eforiei, chaotismul salei și construcția-i ob-

longă — bune numai a 'mpedecā auđul și vederea — fiind tot atātă cauze ce nemulțāmiau publicul. O pēcătōsă economie a gazetărescului impresar și o rea voință interesatā a carnavalescului director al primei nōstre scene.

Neasistānd decāt la ultimele 4 reprezentațiuni, voi vorbi numai despre aceste. Mai intēi inse câteva cuvinte asupra artei.

Dna Judic — nāsūtā Ana Damiens la Semur (Franța), in 1850 — e nepōta repausatului Montigny, directorul teatrului Gymnase din Paris, unde mama ei erā buralistă. Nearātānd aplecare pentru teatru, ea lucrā umilit intr'un magazin de lingerie, cānd o vocație repede se deșteptā in ea și, aruncānd la o parte acul și degetarul, intrā la Conservator in clasa lui Regnier. In 1867 eși, nedovedind decāt aplicațiuni destul de vage, și se mārītă.

Ori-cine ar fi cređut, dupā asemenea hotārire, cā renunțase la teatru; dar intr'o bunā sērā ea apārū pe scena Gymnasiului in »Grandes Demoiselles«, o comedie de Gondinet. Debutanta nu fu observatā de loc și dispārū tot cum apāruse: repede și lārā sgomot.

Jules Claretie profetind cu ocazia plecārei ei in America succesele ce-o așteptau in lumea nouā, o revedea »subțirică, micuță, sfiosă, cu mării ei ochi mirați și surisu-i cam trist, cānd juca la Gymnase cāpătāiele de role sacrificate pe cari nu voiā să le jōce nimeni.«

Și pe cānd Blanche Pierson, Angelo, Maria Ma-guier și altele își arātău farmecul in primul plan, abiā zāriai, ascuns printre aceste tinere fēmei, frumusul obraz neliniștit și mersul āncā hesitānd al Anei Judic. Ea, atāt de grațiosă acum, nu șcicia ce să facā cu brațele-i lungi. I s'ar fi putut aplicā vorba lui Chamfort sēu Linguet despre Engleze: »Englezele sūnt frumōse, dar au doue brațe stānge.« Nu i se aplicā, pentru cā nu se vorbiā de ea. Nu se șcicia nici chiar cine erā. Nimeni nu se inchieta.

— N'are talent, dicea unchiul ei, Montigny. Ar trebui să se lase de teatru, biēta fatā!

Și tōtā lumea trebuiā să dicā impreună cu Montigny: — Ar trebui să se lase de teatru!

\*\*\*

Intr'o bunā diminētā — urmēzā a povesti eminentul cronicar parisian — ea-l pārāsi. Erā la Gymnasiu un mic actor de mult talent, bun musicant și literat, fiul unui negustor din Foburgul St.-Martin, și care se insurase cu o micuță actriță din teatru, spiritală și remarcabilă, Celine Chaumont. Comedianul se numiā Georges Lefort . . . Lefort scriā, vorbe și musicā, romanțe — cāteodatā duo — pe cari nevēsta lui și el se duceau să le cānte in casinurile orașelor de apă, vērā. Dna Judic îi dīse: »De ce nu m'ai face să cānt una din șansonetele dtale pe cari dna Chaumont le cāntā așā de bine?

Și Georges Lefort respunse:

— Adevērāt! De ce nu?

El dete Anei Judic o micā idilā parisianā, o romanță sentimentală, »Cea de'ntēi frunđă,« și Judic se presintā, tremurānd tot ca mica frunđă plāpāndā a primāverei, la directorul Eldoradului.

— Așeđați-ve la pian, dōmnā!

Dna Judic se așeđa la pian.

— Sā vedem, cāntați!

Ea cāntā. Vocea erā sfiosă ca privirea, ca gestul. Dar accentul plăcea și erā in tōtā persōna tinerēi copile un farmec suferitor de o seducțiune deosebitā:

Espoir! amour!

Je suis la première feuille!

Bonjour!



Eră farmecător, acest *bonjour*, séu mai bine *bonjour*, dis cu o voce dulce și mângăioasă, cu un mic zimbet rugător, frumosu-i cap delicios copilăresc inclinat pe umăr. Ana Judic fu angajată.»

Et-o dar — eră in 1868 — la cafeul-concert Eldorado, cântând șansonete pe 400 lei pe lună! Din prima și succesul ei fu asigurat. Ea șicea cu un glășciur atât de frumos, cu o figură atât de plăcută, cu un farmec atât de pătunător și o rușinie prefăcută atât de istetă și atât de fină, micle-i cântece, încât publicul se amoretă de ea și Parisul întreg repetă după dēnsa »Neaua,« »Venera necredincioasă,« »Gaura Cheiei« și alte mici compozițiuni pe cari ea le ciripiă într'un chip răpitor. Dintr'odată ea deveni populară.

După ce apărū o clipă la Folies-Bergères, o găsim in timpul rēsoiului din 1870, cântându-și micu-i repertoriu la Bruxel, Liège, Anvers, unde lāsă cele mai scumpe amintiri. Revenind la Paris, jucă la Gaité rolul Cunegondei din »Roi Carotte« de Sardou. Dar numai in 1872 dna Judic își găseșce adevērata-i cale și debutēză la Bouffes cântând cupletele din »Timbale d'Argent« cari umplură in timp de 6 luni mica sală din pasagiul Choiseul. Artista are »un succes nebun, se 'nalță *olle stelle*, cum șic Italianii: eaclamată, sērbătorită, adorată, acoperită de flori, apunamentele-i sōnt enorme, caru-i triumfal e pornit, — și merge 'nainte.»

D'atunci, câte role, atâte succese.

\*\*\*

Creațiunile ei la Bouffes, după rolul Moldei din »Timbale d'Argent«, sōnt: »la Petite Reine,« »le Grelot,« »la Rosière d'ici,« »le Mouton euragé,« »la Branche cassée,« »les Parisiennes,« »Mme l'Archiduc,« »Mariée depuis midi.«

Ca să ve faceți o idee de fanatismul ce inspire, voi spune că in 1874, când artista plecă la Bruxel, obiceiului teatrului Bouffes formaseră proiectul d'a însărcinā pe 5 tineri diletanți s'o urmărăscă de departe, făcēnd pe istoriografii succesorilor ei — acēsta numai din admirațiune — și cu totă reserva — ca nici diva să nu observe.

In 1875 făcū o călătorie la Petersburg, ēr in septembre anul următor, după o excursiune fructuoasă in Belgia și la Londra, ea intră la teatrul Varietés, unde e și astăzi și cu ai căru artiști a venit la Bucureșci.

Printre rolele create la Varietés insemnām: »La Belle Hélène,« »la Périhole,« »le Docteur Ox,« »les Charbonniers,« »la Chanteuse par amour« și in sfērșit, printre altele, »Niniche« (15 februarie, 1878), »Lili« (10 ianuarie 1882) și »Mam'zelle Nitouche (ianuarie, 1883.)

In 1885 plecā in America unde ovațiunile de regină, ca Jenny Lind și Rachelei odinioră, ca Sarei Bernhard deunădi, erau să răspundă așa de ironic profetiei lui Montigny: — Ar trebui să se lase de teatru! Biēta fată! N'are talent!

Etă vieța-i artistică intrēgă până in present și, adaogām cu Georges Maillard, cărui imprumutām unele din aceste amēnunte, ea e destul de bine implinită, fār' a fi încă sfērșită.

Cât e departe acum de tristele-i inceputuri, de timiditățile-i neliniștite, de tinerēța-i plāpândă! Intr'adevēr, pe când cântă la Eldorado, artista locuia in strada Fidelității, cu soțul ei, un mic apartament, cocoțat sus de tot, ca și cuiburile paserilor înțelepte. Astăzi ea posedă un pré frumos hotel in strada Boulogne, și petrece véra la Chatou, într'o răpitoare locuință din aleia Teilor, incongiurată de simpatii. Se dice că e bună și milosă; ceea ce e sigur, e fōrte amabilă și n'are vrājmași. Intr'adevēr, cine-ar pute

uri pe acēsta frumoasă femeie, care rīde așa de bine și ciripeșce așa de gingaș?

\*\*\*

Aproposito de rīs, Georges Maillard, într'un interesant studiu asupra rīsului la teatru, după ce constată raritatea acestui dar, pe care nu l'a avut dintre artistele din urmă decât Susana Brohan și dra Lemerrière, afirmă că printre artistele contimporane nu-l posede decât dra Samary dela Teatrul-Frances și dna Judic.

»Rīsul la dna Judic e cu mult mai puțin sgomotos și mai puțin des decât la dra Samary, dar el are o calitate specială și care-l face cu deosebire plăcut: e dulce, larg și tīnēr. Tot întregul fisiognomiei acestei frumoșe femeie are d'almintrelea acelaș caracter: ceva de copil blajin, de fericit, ceva de bună dispoziție și de sānetos care este un adevērat farmec. Totul e plăcut in ea: privirea, gura, timbrul vocii, gestul, mersul; este o seducătoare căreia nu te 'mpotriveșci nici de cum și a cărei seducțiune este cu atât mai profundă, cu cât e ināscută și pōte involuntară. Dumneșeu a făcut-o așa.»

D'altfel artista e atât de stāpână pe sine și totuș atât de incarnată in rolul ei! Sōnt scene in cari fār' a rostī un cuvēnt, te face să înțelegi totul. Intr'atāt mimica ei e expresivă.

Etă ce scriea actualul director al Comediei-Francese a doua și după represintația dată in aprilie, 1881, la Trocadero, pentru inundații din Belgia, despre pantomima »Farsele lui Pierot«: »... Nimic mai ales decât acēsta farsă de ieri, așa de gingaș mimată de dna Judic și dna Théozin vēdūt pe D-bureau fiul și pe Paul Legrand. Nu erau mai fini și... și spiritualmente șireți decât dna Judic inātinată și transformată, dar nu desfigurată, cu zimbirile sensuale și ochiadele glumete ale lui Pierot. Trebuie să veți nedând Columbinei biletul dulce al lui Arlechin, decât in schimbul unei sărutări date lui Pierot!...»

»Ce spirit și ce gust in costumurile de figură ale acestui Pierot ideal care a fost dna Judic! Jules Janin ar fi scris un capitol întreg apropos de ea, cum a scris o carte intrēgă asupra lui Debureau.»

\*\*\*

E pré adevērat că niciodată Bucureșcenii n'au rīs de acel rīs ce este o plăcere, o bucurie, o fericire fără sēmēn, și fără preț: »veselia împinsă până la parocsism, buna humōre la macsimul ei de expresiune, isbucnirea de rīs in fine ce dilatăză splina și mōie ochii de lacrimi delicioșe«, ca la represintațiunile dnei Judic și 'n special marți, când s'a jucat »Mam'zelle Nitouche,« și joi, la represintația de beneficiu a artistei, când a cântat in »les Charbonniers.«

»Mam'zelle Nitouche« e o fantasie spirituală pe care dna Judic o iluminēză cu totă strălucirea răpitorului ei talent. »Dna Judic, e să șicem totul — scrie un cronicar parisian dând sēmă de prima represintația a acestei comedii; — ea singură ș-ar fi destul. Dar i s'a făcut un rol nou in care ea desfășură totă maliția, spiritul, tōte seducțiunile persoanei și ale talentului ei. Rolul e nou, piesa mai puțin. E un reinceput de o mulțime de lucruri deja destul de cunoscute, dar e amuzant și inveselit prin lazzziurile și bufoneriele interpretēilor, o țēsătură de escentricități și de imposibilități, pe cari d'almintrelea publicul le admite cu o ușurință plină de indulgență.

Dra Nitouche e o tineră pensionară fōrte șirētă, fōrte fantastică, și care, după cum porecla-i o arată indeajuns, își ascunde cu dibăcie jocul. Toți o cred fetița cea mai modestă, cea mai rezervată, cea mai înțelptă din lume. In veci cu ochii plecați, cu vocea sfiōsă, e modelul perfect al disciplinei. N'ar crede-o nimeni menită nicidecum aventurinei uimitōre

prin cari ea trece. Aşa se întâmplă că, sub pretext d'a se întorče la părinții ei, spre a se mărită cu un tiner ofier, ea plăcă insoțită de organistul mănăstirei, ca să se oprască în drum și să asiste în culise la reprezentația unei opere compuse în secret de acest musicant ipocrit, și ajunge să cânte rolul părăsit de prima cântăreță. (Rescolind prin hârtiele organistului, ea dedese peste partițiune și o învățase pe dinafară.) În actul III o regăsim într'o casarmă de dragoni, unde se aședă la mesă cu ofierii cheflii și se străvestește în soldat ca să înșele supravegherea unui maior ursuz. Ea scapă călare din casarmă și revine la mănăstire unde regăsește pe tinerul ofier pe care trebuia să-l ia de bărbat, pe care nu-l veduse niciodată și pe care-l întâlnise în drum... Ce mai știu? Ar fi absolut pré lung a povesti toate aceste nebunii. Să spunem că ele au desfătat pré mult și că Baron în rolul organistului a obținut un succes piramidal. Cineva nu pôte împinge mai departe bufoneria. <

Acastă dare de demă din 1883 n'a perdut nimic din actualitatea ei; ar trebui numai s'adaogăm pe lângă Baron și pe Lassouche, care a fost minunat în rolul brigadierului Lorient.

\*\*\*

Programa serei de beneficiu a fost alcătuită așa ca să vedem pe dna Judic sub toate aspectele sale. Dsa s'a produs mai întâi într'un spiritual monolog, »Josephine«, de Albert Millaud, autorul celor mai multe din piesele dnei Judic. Apoi ne-a cântat mai multe bucăți în cari ni s'a descoperit în același timp ca poetă, musicantă și cântăreță. O notă originală a fost că artista s'a prezentat, spre a-șe esecută intermediul, într'un splendid costum național, ce valoră 1,000 lei și i-a fost oferit la reprezentațiunea trei Nitouche de dómnele bucureșcene. Fota strălucind de fir, ia schinteind de fluturi și marama de borangic, secundau de minune frumusețea artei, făcând din ea o farmecătoare intrupare a lenei Cosinzene, visul de poet al poporului nostru. Rechemată de nenumărate ori, artista c. »la Bonne Année«, o șansonetă prin care mulța. în modul cel mai răpitor pentru simpatiele ce i s'au arătat, incheindu-și ultimul refren în românește, acompaniată de salve de aplause entusiaste:

Sanatată bună schi la mulț' anni!

Spectacolul se incheiă cu »les Charbonniers«, o gingașă operetă de Ph. Gille și Jules Costé. E destul să numim pe dna Judic și pe dnii Baron, Dupuis și Lassouche, acest cvator de artiști deseversit, pentru ca să înțelegeți deliciul regalului artistic ce ni se serviă. Și numai acest mic act ar fi fost de ajuns pentru ca să păstrăm despre artiștii dela Varietete cea mai frunșă amintire.

Dorind să avem cât mai des prilejul de a-i vedé și auđi, îi salutăm și noi urându-le cu cel mai românesc accent sincer și frățesc:

Sănătate bună și la mulți ani!

A. C. Șor.

## Literatură și arte.

**Dramă nouă de Carmen Sylva.** Regina României, care are mai multe lucrări dramatice scrise în limba germană, acumă erăș lucrăză la o dramă. De asta-dată subiectul este românesc și e scos din baladele noastre populare. Drama ênsaș o scrie și acumă în limba germană. Păcat că regina n'are ambițiunea să scrie ceva și 'n românește! Veni-va ôre odată și timpul acesta?

**Oltenia sub ocupațiunea austriacă.** Acesta e titlul unei broșuri de 63 pagini în 8<sup>o</sup> mare, publicată la București de dl O. Lugoșianu. Acest studiu istoric din anii 1717—1739 este una din cele mai interesante lucrări istorice ce a apărut de curând, căci tratéză o cestiune pân' acumă puțin studiată la noi. Tinerul autor, pe care îl felicităm, afară de alte isvóre, s'a servit mai cu semă de publicațiunea de documente istorice a lui Hurmuzachi, din care a scos niște mărturii temeinice și necontestabile. Astfel ne înfătoșeză limpede epoca de atunci, dimpreună cu toate peripețiile, intrigile, lacomiile și împilările ce au îndurat cele 5 dintrictre din România-mică, cari 21 de ani au stat sub ocupațiune austriacă. Drept specimen începem să reproducem în numărul de acumă al foi noastre primul capitol al acestei lucrări, care ne povestește istoricul ocupațiunii, sub titlul de: »Pacea dela Passarowitz.«

**Din trecutul Silvaniei.** Acesta e titlul unei legende, dată sub tipar de dl Victor Russu în Cluș. Subiectul e scos din secolul al nouele și ilustréză un episod istoric, care s'a petrecut în Selagiu. Abonamentele, cu 1 fl., sânt a se face la autorul.

**Zola în contra raportagiului.** Dl Charles Chincolle, colaboratorul ȋiarului »Figaro« din Paris, va scóte în curând de sub presă un volum sub titlul de »Memorii din Paris«, în care vor fi cuprinse toate articolele nepolitice ce le-a publicat în curs de dece ani în colónele ȋiarului numit. Prefața acestui volum e scris de dl Emile Zola, care își exprimă gróza de grămada de hârtie innegrită, ce ese în fiecare dimineață și pizmuește pe ȋeranul care n'are prilegiul a ceti atâtea ȋiare, ce te fac nervos. O! a nu ști nimica, esclamă Zola, acésta-i voluptatea, acésta-i paradisul, după atâtea desfréuri în informațiuni. E o adevărată plăcere ceea ce simți, când te scoli dimineață aruncat în vr'un colț perdut, cu capul și urechile liniștite, în plină ignoranță de ceea ce s'a ȋis séu ceea ce s'a făcut cu o ȋi mai înainte și când te culcai séra, fără a fi în curentul acestor prostii ȋilnice. Ceea ce se numește nevrotă vécului, acésta surescitațiune crescândă, care transformă și sfășie o națiune, are ca factor principal ȋiaristica actuală. Câte și mai câte prostii, câte minciuni sânt date așa harabură în circulațiune! Ce-i pasă de adevăr și logică, numai numărul de mâne să aibă noutatea séu șcirea lui de senzație! Reporterii controléză abia cele ce dau publicului, ei sânt cei din urmă, cari dau cređemment, celor ce le scriu dênșii. Iși bat joc de hârtie și de cernelă, singura lor grijă, este de a ajunge la sfêrșitul lunei.

**Un archeolog maghiar la București.** »Românul« anunță, că dl Réthy Lászlo a sosit la București pentru a face studii archeologice. Dsa este însărcinat de direcția museului național maghiar d'a studiă în deosebi piesele referitóre la numismatica română, căci Academia maghiară voește să scótă un op, »Corpus numorum Hungariae«, în care negreșit se vor descrie și piesele aflătóre în România. Până acum dl Réthy a umblat prin Franca, Italia, Germania și Elveția pentru a studiă piesele de bani ce se găsesc p'aalo. După ce va studiă și colecția numismatică română, va face o lucrare, care se va publică în revista archeologică a dlui Tocilescu. În acésta lucrare va face cunoscută numismaticilor marea colecțiă de bani români ce se află la museul din Pesta. În acésta colecțiă sânt ca la 2000 piese de bani români vechi, din diferite timpuri. Cu deosebire sânt câteva piese interesante de pe vremea lui Petru Mușat și un galben de mărimea piesei de 5 lei de pe vremea lui Mihaiu Vitézul, galben de care nu se mai găsește altul. Acésta interesantă colecțiă museul ma-

ghiar a cumpărat-o dela un colecționar din Ungaria, dl Doboczky, care a colecționat numai piese române. Din România dl Réthy va merge la Hamburg și d'aci la Londra, pentru a vedé decă se află și acolo piese române și maghiare.

**Diare noue.** *Cronica* se numește un diar nou, care a început să iasă la București. — *Caraghiosul* e titlul unui diar umoristic, care a început să apară la Iași.

## Teatru și musică.

**Știri teatrale și musicale.** *Dșóra Agata Bărescu* nu se va duce 'n primăvera acésta la București, ci numai in luna lui septembrie. — *Concertul dlui D. Popescu*, dat in săptămâna trecută, la Ateneul Român din București, a intrunit public destul de numeros; concertantul are voce simpatică. cu timpul va ajunge un bun artist. — *Violinistul Thoma Micher* a dat marți la 9/21 un concert de binefacere in sala noului Ateneu din București.

**Teatrul Național din București.** Dl L. C. Caragiali devenind imposibil in fruntea primei scene române, guvernul a numit in postul vacant de director general pe dl Gr. C. Cantacuzino, care inainte de doi ani a mai ocupat postul acesta, dar atunci din cause sanitare a fost silit a dimisiona. Timpul cât a stat dl Cantacuzino in fruntea Teatrului Național, a fost de bun augur pentru acésta instituțiune culturală, căci teatrul începuse a lua un avânt, concentrându-se puterile artistice și dându-se sprigin unor autori. Atunci s'a jucat întâia-ora »Fântâna Blandusiei« și »Ovidiu«; tot pe timpul acela s'a anunțat premii pentru piese, care a produs oarecare activitate literară dramatică. Dorim ca deodată cu rentôrcerea dlui Gr. C. Cantacuzino in fruntea Teatrului Național, să se rentôrcă și epoca de progres. De odată cu șcirea acésta, aflăm că dl C. Stăncescu a fost numit membru in comitetul teatrelor. Dl Stăncescu, de profesiune pictor, a lucrat mult pentru Teatrul Național, căci, afară de anul trecut, un șir de ani a făcut parte din comitetul teatrelor, ba după dl Cantacuzino și până la nenorocôsa numire a dlui Caragiali, a ocupat și postul de director general. Lângă dl Cantacuzino, dsa va avé éraš un rol important in conducerea teatrului. După cum aflăm, noul director general a și intrat in exercițiul funcțiunii sale, începând să facă angajările pentru stagiunea viitoare. Dl Stăncescu, după cum scrie dl Gion in »Românul,« a fost numit in comitetul teatral, in locul dlui Petrașcu, pus in imposibilitate absolută de a contribui cu luminile sale la mersul artei dramatice, prin faptul că e la Paris.

**Cor de plugari in Biharia.** Corul vocal al plugarilor români din F. Ghiriș din Biharia a dat la 10/22 aprilie un concert, sub conducerea preotului-capelan Petru Sêrbu, cu următoarea programă: 1. Cuvântul de descidere rostit de conducătorul corului, Petru Sêrbu. 2. »Christos a inviat,« cvartet intoc. de Nicolae Ștef, executat de corul micșt. 3. »Căpitanul Romano«, poesie de V. Alecsandri, declamată de coristul Petru Pantea. 4. »Cântecul Strămetății,« cântat de coriști. 5. . . . 6. »Cătu-i țera,« cântată de George Pantea. 7. »Peneș Curcanul,« poesie de V. Alecsandri decl. de Nicolae Țifra. 8. . . . 9. »Toma Alimoșu, baladă populară de V. Alecsandri, decl. de Flore Bulc. 10. »La arme« și »Trecerea«, executate de coriști. Dl Szepesy Istvan avu bunăvoința de a executa pe violoncel operetele »Stenchen« și »Czigány Báro.« După concert urmă cina comună, apoi joc.

**Corul seminarial din Sibiu** a făcut in duminica trecută o excursiune la Seliște, sub conducerea

dlui profesor și dirigent George Dima. Cu ocasiunea acésta corul a cântat liturgia in biserică, ér séra a dat in sala cea mare a școlilor o producțiune musicală. Étä programa: 1. »Zorirea«, cor de C. Attenhoffer. 2. »Din o ședětore la țéră« (Negustorul și țéranul) de A. Pann. Declamațiune. 3. a) »Serenadă«, cor de H. Marschner. b) »Uită mamă colo-'n sat«, cor de G. Dima. 4. »Rêsbunarea lui Stat-Palmă«, poesie de V. Alecsandri. Declamațiune. 5. a) »Corôna eufundată«, cor de H. Bönicke. b) »Sânt soldat român«, cor de G. Dima. 6. »Friguri de autor«, dialog de N. Gane. 7. »Despărțirea vênătorilor«, cor de F. Mendelssohn-Bertholdy. 8. »Hai in horă de-a jucă«, cor de G. Dima.

**Corul vocal din Izvin** al plugarilor gr. or. de acolo a dat la St. George un concert in Bucoveț, jucând și piesa »Nunta țérănescă« de V. Alecsandri, ér diua a cântat liturgia in biserică. După piesa teatrală începü jocul, cu care ocasiune 11 tineri jucară Călușerul și Bătuta.

## Ce e nou?

**Strada Pavel in Oradea-mare.** Dilele trecute s'a prezentat la Pr. Ssa părintele episcop Mihail Pavel o deputațiune a orașului Oradea-mare, care, in frunte cu primarul Fr. Sal, a mulțămit Il. Sale pentru generosul dar de 10,000 fl. făcut orașului pentru a inlesni procurarea de apă bună de beut; împărtaşindu-i totodată, că drept recunoșcință, reprezentanța orașenescă a decis. că »Strada-de-mijloc«, de lângă reședința epi., să de-acuma nainte să se numescă »Strada Pavel«, și rogându-l să nu refuze acésta distincțiune. Pr. Ssa a mulțămit pentru onôrea ce i se face și a asigurat pe membri deputațiunii, că și 'n viitor va ingriji de progresul orașului al cărui cetățen este. Intr'aceste pe fosta »Strada-de-mijloc« s'a afișat inscripțiunea nouă: »Strada Pavel.«

**Moștenitorul tronului român** marția trecută, la 9/21 l. c. și-a ocupat locul in senat, conform constituțiunii țării. Acésta s'a făcut cu mare solemnitate. Moștenitorul a fost intimpinat la treptele intrării de corpul diplomatic. Conduc de comisiunea însărcinată a-l primi, intră in sală și ocupă locul designat in capul băncii prelaților. Âncă mai nainte sosi regina, însoțită de dșorele sale de onôre și primită de comisiune anume. Senatorii și deputații, toți in ținută de gală. Incetând aplausele și aclamațiunile, dl general Florescu, presidentul senatului ceti un discurs de binevenire. Moștenitorul a respuns in limba română, și promise că va urmă pe calea începută de regele. Va sprigini și va face totul ce este conform aspirațiilor poporului român. Termină rugând cerul să-l ajute a domni intru binele țării și strigând: Traiêscă România!

**Academia Română** a ținut vineri in 5/17 l. c. ședință publică. Cu acésta ocasiă dl N. Krețulescu a făcut o interesantă comunicare, ér dl Tocilescu a citit studiul seu asupra Epigrafei din Dobrogea. In comunicatul seu, pe care l'a citit dl Sturdza, dl Krețulescu dă traducerea unei scrieri grecești dela începutul acéstu secol, scriere care se referă la stările de lucruri d'atunci. Se descrie cu vii culori cu deosebire modul cum fanarioții creaseră tot felul de slujbe necunoscute până acum in țéră și cari, după cum se scrie in acea hârtie, nu eră câtuș de puțin pentru a fericii poporul, ci pentru a se căpătuî toți »ciocoiașii.« Academia a incuviințat ca acésta traducere a manuscriptului grec să fie tipărită, ér originalul se va depune in archiva Academiei. Studiul dlui Tocilescu d'asemeni este d'o importantă deosebită. Dsa

a făcut mai înainte istoricul cum și când s'a făcut începutul colecțiilor epigrafice din muzeul român. Arată cum un general rus a fost primul care a adunat pietre cu inscripții romane și eline, ce puține pietrii cu inscripții s'au adunat până ce dsa în urma însărcinării ce i-a dat Academia română în acești ultimi ani a adunat mai multe sute de pietre, una mai interesantă decât alta. Arată apoi orașele în apropierea cărora și unde a făcut săpături precum spune și unde și câte pietre a găsit. Mai multe s'au găsit la Constanța (200 de bucăți.) Clasăză apoi pietrele găsite. spune de ce origină și din ce veac sunt. Face apoi un amănunțit și instructiv studiu asupra lucrărilor istorice ce se pot descifra după pietrele aceste. Insistă, se înțelege, asupra epigrafiei Dobrogei. Conchide că bucata acesta de pământ a fost țară română.

**Asociațiunea transilvană** pentru cultura și literatura română va ține adunarea sa generală în anul acesta la Făgăraș în 15/27 august și zilele următoare. unde se convoca de către presidentul G. Baritiu și secretarul dr. I. Crișan.

**Reuniunea femeilor române din Hunedóra** va ține adunarea sa generală constituantă la 27 maiu, în Deva, în localul casinei române, unde e convocată de presidenta dna Ana Petco n. Șandor. Programa: 1, Deschiderea adunării gen. const. prin presidentă; 2, Delegarea a 2 notari ad hoc; 3, Delegarea a 2 dōmne pentru scrutiniu; 4, Alegerea de presidentă, alegerea de vice-presidentă, alegerea de cassieră, alegerea de controloră, alegerea de secretari, alegerea de bibliotecar, alegerea de archivar; 5, Alegerea comitetului și a. n. 12 membri ordinari, 6 membri suplenți și 6 bărbați de încredere. După constituirea definitivă: a) ocuparea presidiului prin presidentă aleasă; b) primirea rațiocinului dela cassiera provisoră; revisiunea aceluia și darea absolutoriului; c) înscrierea membrilor noi și încasarea taceșelor; d) încheierea adunării generale.

**Școala de fete din Sibiu** a Asociațiunii transilvane își va încheia anul școlar mai degrabă decât în alți ani, căci mai mulți profesori ai ei au să facă esamenul de aprobare în Budapesta. Anul școlar se va încheie dar la începutul lui iunie.

**Monument pe Câmpul-pânei.** Intru amintirea învingerii ce a raportat asupra Turcilor, la anul 1479, voivodul Ardealului Ștefan Bathori în unire cu Paul Chinez, banul Timișorei, »Societatea istorică și de anticități« din comitatul Hunedōrei a pus în lucrare ridicarea unui monument, a cărui desvëlire se va face la 30 maiu n. c.

**Societ. bisericescă-literară „Alexi-Șincai“** în Gherla. Membrii ordinari ai societății bisericesci-literare »Alexi-Șincai« în 9 maiu st. n. s'au intrunit în o ședință electorală, pentru constituirea noului birou pe anul societar 1889-90; astfel sub presidiul dlui dr. Ioan Pop. profesor de s. teologie, în prezența dlui canonic Eusebiu Cartice, rector sen arial și supraveghietorul societății, ș-a ales un nou birou, compus din următorii: Ciril Negruțiu, cl. în a. III președinte; Ioan Pop. cl. în a. III vice-președinte; Aureliu Ciurileanu, cl. în a. II secretar și notar al corespondențelor; Iosif Onciu, cleric în a. III cassar; Traian Deac, cleric anul II notar al ședințelor; Gavril Berinde cl. în a. II bibliotecar; Valeriu Mureșan, cl. în a. I archivar; Alesandru Băban, cl. în a. I controlor.

**Regularea Porților-de-fer.** Cestiunea regulării Porților-de-fer a dat peste o nouă pedecă. Sârbia adeă cere o sumă foarte mare ca despăgubire pentru pierderile ei din pescuit. Mai în jos de Klissura, Sârbia are fabrici de Caviar, ea se ocupă mult cu pescuitul

și trage mari venite din acesta. Prin sfărâmarea stâncilor cu dinamit, peșcii din Dunăre vor fi stârpiți atât de tare, încât Sârbia va perde câștigul din pescuit pentru mai mulți ani. decât nu pentru totdeuna.

**Tarif nou pentru căile ferate.** »Kolozsvar« spune, că dela 1 august a. c. va pași în vigōre un nou tarif pentru persoane pe toate liniile căii ferate de stat. E tariful după zone. Dela Cluș până la Budapesta sînt 4 zone, cea dintîi de 50 kilometri, a doua de 150, a treia de 300 și a patra de 500 kilometri. Dela Cluș până la Budapesta prin 4 zone, prețurile de călătorie sînt: cl. I 10 fl., cl. II 7 fl., cl. III 4 fl. Brașovul este în a cincea zonă, dela Brașov până la Budapesta prețurile sînt: cl. I 13 fl., cl. II 9 fl., și cl. III 6 fl. Dela ori-care stațiune dintr'o zonă până la ori-care altă stațiune din altă zonă prețul e unul și acelaș.

**Oglinda lumii.** *Regele Italiei la Berlin.* acesta e evenimentul cel mai mare al săptămănei trecute. Visita regelui Umberto la Berlin, după cum se dice, are o mare însemnătate politică. — *Grecii lucrătorilor din Germania,* departe d'a se fi potolit, încă a crescut, răspândindu-se și 'n alte părți. — *Rusia* face mari pregătiri pentru un viitor resbel, care nu mai pōte întârzi mult. — *Principele Muntenegrului* a trecut prin Viena la Petersburg.

**Necrolōge.** *Teodor Papp,* notar în Cheșa, comitatul Bihării, a reposat la 4/16 l. c. în etate de 33 ani, lăsând în doliu pe soția n. Iosana Leucuța și pe unicul seu fiu. — *Simeon Trifu,* notar cercual în Borgo-Tiha, a murit la 3 maiu, în etate de 42 ani. — *Petru Grama,* zelos invetător în Santejude în Ardeal, care a lucrat mult pentru propagarea industriei de casă, a încetat din viață la 2 maiu, în etate de 47 ani. — *Pantilimon Domide,* căpitan c. r. în pensiune, a reposat la 19 l. c. în Rodna-vechiă.

## Poșta Redacțiunii.

*Dnei S. V. R.* I vom face loc cât mai curînd va fi posibil.

*Dnei G. F. M. Dōră* încă în semestrul acesta.

*La momentul mamei.* Nu șcii nici măcar să faci rime și ai curajul să aspiți la publicitate!?

## Călin্দarul săptămănei.

Dia sept.	Călin্দarul vechiu	Calind. nou	Sōrele
Dumineca	orbului Ev. dela Ioan c. 9, glas 5, a inv. 8	res	ap.
Duminecă	14 Mart Isidor	26 Beda	4 11 7 42
Luni	15 Par. Pachomiu	27 Theodor	4 10 7 43
Marti	16 Cuv. Teodor	28 Wilhelm	4 10 7 44
Mercuri	17 St. Ap. Andronicu	29 Maccimilian	4 9 7 45
Joi	18 (+) Inaltorea Dlui	30 (+) Inalt. Dlui	4 8 7 47
Vineri	19 S. Mart Patrichie	31 Angelica	4 7 7 48
Sâmbătă	20 Mart. Talaleu	1 Iuniu Graf.	4 7 7 48

## Un candidat de avocat

care șcie româneșce și e capabil să conducă ênsuș o cancelărie, se pōte aplică numai decât în cancelăria mea.

Condițiunile se pot află și la secretarul camerei advocațiale din Oradea-mare.

Ofertele sînt a se trimite la adresa mea în Lugos.

Árpád Sulyok

advocat, fisc comitatens.

2-3